

گزیده‌ی سخن پارسی

برای تدریس در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی

به کوشش:

دکتر منوچهر تشکری

دکتر منوچهر جوکار

دکتر محمدرضا صالحی مازندرانی

دکتر پروین گلی‌زاده

اعضای هیأت علمی دانشگاه شهید چمران اهواز

زیر نظر:

دکتر نصرالله امامی

استاد دانشگاه شهید چمران اهواز

نشر زبش

عنوان و پدیدآور :	گزیده‌ی سخن پارسی / به کوشش منوچهر تشکری...
[و دیگران]: زیر نظر نصرالله امامی	
مشخصات نشر :	اهواز: ویش، ۱۳۸۵
مشخصات ظاهری :	۳۳۹ ص
شابک :	۴۷۰۰۰ ریال 978-964-8049-19-0
یادداشت :	کتابنامه به صورت زیر نویس
فهرست :	ادبیات فارسی - مجموعه‌ها
موضوع :	ادبیات فارسی - راهنمای آموزشی (عالی)
شناسه: افزوده :	تشکری، منوچهر، ۱۳۳۸
شناسه: افزوده :	امامی، نصرالله ۱۳۲۸
ردیف‌بندی کنگره :	۴۰۳/۳۵۴ PIR
رده‌بندی دیویی :	۸۱۸ / ۸
شماره کتابخانه ملی :	۳۹۱۵-۸۵ م

نشر ویش

گزیده‌ی سخن پارسی

منوچهر تشکری، منوچهر جوکار،

محمدرضا صالحی مازندرانی، پروین گلی‌زاده

زیر نظر: دکتر نصرالله امامی

گرافیک و طراحی جلد: سیاوش برادران

ویراستار: متانت سعادت‌نص

صفحه‌آرا: علی محمد کرامت

نوبت چاپ: اول / زمستان ۱۳۸۵

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: عمران

شماره‌ی نشر: ۴۲

همه‌ی حقوق برای نشر ویش محفوظ است.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۰۴۹-۱۹-۰

نشر ویش - اهواز - خیابان حافظ - ساختمان کتاب‌فروشی رشد - طبقه‌ی سوم
تلفن ۲۲۱۶۳۷۵ - تمایر: ۲۲۱۷۰۰۲ - پست الکترونیک: rasesh@parsimail.com

فهرست

۱۱	پیش‌گفتار
۱۳	نیایش
۱۵	به نام او
۱۷	بخش اول: نثر کهن پارسی
۱۹	دادستان مینوی خرد: ۱-۷
۲۴	تاریخ بلعمی: اندر خبر پادشاهی شاپور
۲۴	سفرنامه‌ی ناصر خسرو: مصر / صفت شهر مصر / مناره‌ی اسکندریه / مردم خراسان به راه حج
۲۷	التفهیم: باب نخستین در هندسه
۳۱	هدایة المتعلمین فی الطب: دانش پزشکی
۳۴	سیاست‌نامه: مشورت با دانایان و پیران / صاحب‌خبران و کارآگاهان
۳۶	قابوس‌نامه: حق پدر و مادر / در مهمان‌کردن / آداب سخن‌گفتن / پاداش و عذاب نیکی و بدی / اندرزهای انوشیروان
۳۹	اسرار التوحید: حکایت
۴۳	

- تذکره الاولیاء: ذکر فضیل عیاض ۴۵
- تاریخ بیہقی: مأمون و امام رضا(ع)/ داستان مظفر طاهر ۴۹
- آثار البلاد و اخبار العباد: دریارہی فلاح ۵۴
- نصیحة الملوک: دادگری از دیدگاه غزالی/ وزیر نیکسیرت ۵۷
- کلیلہ و دمنہ: ہشیمانی سود نخواہد داشت/ طراران و زاهد ۶۰
- مرصاد العباد: بار امانت الہی ۶۲
- گلستان: گلی چند از گلستان/ حکایت ۶۴
- بہارستان: حکمت/ مطایبہ ۶۷
- منشآت: نامہ ای از قائم مقام بہ میرزا صادق/ نامہ ای بہ یک دوست ۷۰

بخش دوم: نثر داستانی و معاصر ۷۳

- زین العابدین مراغہ ای: بندر انزلی و.../ بوسیدن خاک وطن/ ملاقات با حاجی خان/ مطالعہی روزنامہ/ گشت و گذار در تہران/ در راہ بازگشت ۷۵
- علی اکبر دہخدا: مکتوب یکی از مخدرات/ جواب مکتوب ۸۱
- مید محمد علی جمال زادہ: ویلان الدولہ ۸۴
- صادق ہدایت: سگ ولگرد ۸۹
- صادق چوبک: عدل ۹۸
- جلال آل احمد: خواہرم و عنکبوت ۱۰۱
- دکتر علی شریعتی: کویر ۱۱۳
- احمد محمود: زیر باران ۱۱۷
- سیمین دانشور: بہ کی سلام کنم؟ ۱۲۴
- محمود دولت آبادی: کلیدر ۱۳۲

بخش سوم: مقالات ۱۴۳

- غلامحسین یوسفی: زبان فارسی، بنیان فکر و فرهنگ ما ۱۴۵
- پرویز ناتل خانلری: سخنی چند دریارہی ادبیات امروز ۱۵۲
- عبدالحسین زرین کوب: طلوع شمس ۱۵۶
- محمد علی اسلامی ندوشن: مردان و زنان شاہنامہ ۱۶۱
- محمد رضا شفیعی کدکنی: ابوسعبد و اسرار التوحید ۱۶۴
- محمد رضا شفیعی کدکنی: شعر، رستاخیز کلمات ۱۶۸

بخش چهارم: شعر کهن پارسی	۱۷۵
رودکی سمرقندی: سرشک پنهان/ سنبل زلف	۱۷۷
فرخی سیستانی: بلای عاشقی	۱۷۹
منوچهری دامغانی: نوید نوروز	۱۸۰
فردوسی توسی: نبرد گردآفرید با سهراب/ آغاز نبرد/ گریز گردآفرید از چنگ سهراب	۱۸۱
ناصر خسرو: حسب حال	۱۸۴
خیّام نیشابوری: چند رباعی از خیّام	۱۸۶
سنایی غزنوی: زندگی و آینه/ حکایت مرغ و گبر	۱۸۹
انوری ابیوردی: قطعه‌ی ۱/ قطعه‌ی ۲/ قطعه‌ی ۳/ قطعه‌ی ۴	۱۹۱
نظامی گنجیه‌ای: داستان پادشاه ظالم و مرد راستگوی/ خزان عمر لیلی	۱۹۳
خاقانی شروانی: در اشتیاق وفا	۱۹۶
عطار نیشابوری: پیرزن و دلّال یوسف/ اندرز ابلیس/ عشق، موهبت الهی/ گفتگو/ مرد و درد	۱۹۸
مولوی: نای و نوا/ قصه‌ی هدهد و سلیمان/ نیست جز این گناه من/ بی من مرو	۲۰۰
سعدی: حکایت مجنون/ سخن‌چینی/ از گفتار تا کردار/ حلقه‌ی کمند/ دوست/ سر/ عشق/ سرو بالای تو	۲۰۴
ابن یمن: بهره‌ی روزگار/ تقدیر و تسلیم	۲۰۸
حافظ: غزل امیدواری/ عشق و صبر/ حدیث آرزومندی/ غزل حسرت	۲۱۰
وحشی بافقی: با یار جفاپیشه	۲۱۳
صائب تبریزی: غزل تماشا/ تک بیتی‌ها	۲۱۵
کلیم کاشانی: شکوه‌ی بی‌پایان	۲۱۷
بیدل دهلوی: غبار جنون/ دو رباعی از بیدل	۲۱۸
حزین لاهیجی: پس از فرهاد	۲۲۰
هاتف اصفهانی: همه درد من به یکی نظاره دوا کنی	۲۲۱
یغمای جندقی: ناله‌ی آفرین من	۲۲۲
فروغی بسطامی: مه بیدادگر	۲۲۳

بخش پنجم: شعر معاصر

الف: کهن سرایان	۲۲۵
-----------------	-----

ایرج میرزا: در رثای محمدتقی خان پسیان / دزد نگرفته / سازش روس و

- ۲۲۷ انگلیس / احمد لا ینصرف
۲۲۹ ملک الشعراء بهار: یاران همه رفتند / پیام ایران
۲۳۱ عارف قزوینی: تصنیف دشتی
۲۳۳ میرزاده‌ی عشقی: عشق وطن / هفت آسمان
۲۳۵ نسیم شمال: شلاق / مرثیه
۲۳۷ فرخی یزدی: آزادی / غزل خدا حافظی
۲۳۹ پروین اعتصامی: گل بی علت و بی عیب خداست
۲۴۱ حمیدی شیرازی: گل ناز
۲۴۳ رمی معیری: شام بی فروغ
۲۴۵ شهریار: حماسه‌ی ایران / انتظار

ب: نوسرایان ۲۴۹

- ۲۵۱ نیما یوشیج: هست شب / ققنوس / تو را من چشم در راهم
۲۵۵ احمد شاملو: شبانه / سرود پنجم
۲۵۹ اخوان ثالث: قاصدک / دریاچه‌ها / فریاد

فروغ فرخزاد: هدیه / پرنده مردنی است / به آفتاب سلامی دوباره خواهم داد ۲۶۳

- ۲۶۶ مهراب سپهری: واحه‌ای در لحظه / ساده رنگ / دوست
۲۷۰ نادر نادرپور: بت تراش / پوپک
۲۷۳ سیمین بهبهانی: فعل مجهول / مردی که یک پا ندارد / موج خیز
۲۷۸ منوچهر آتش: خنجرها، بوسه‌ها و پیمان‌ها
۲۸۲ شفیعی کدکنی: دیباچه / دریا / پاسخ
۲۸۵ موسوی گرمارودی: سپیده‌ی هشتم / چمران / وفای رهباری
۲۸۸ سلمان هراتی: دوزخ و درخت گردو
۲۹۱ حسین منزوی: فکر پریدن / سفر بخیر
۲۹۳ محمدعلی بهمنی: او سرسپرده می‌خواست / کمال دار برای من کمال پرست
۲۹۵ سید علی صالحی: ۶ / دارد باران می‌آید
۲۹۷ قیصر امین‌پور: مدینه‌ی فاضله / لحظه‌های کاغذی / حسرت همیشگی

بخش ششم: با هم‌زبانان ۲۹۹

- ۳۰۱ صدرالدین عینی: چل دختران

۳۰۳..... محمدحسین محمدی: و باران می‌بارید

۳۰۷..... واصف باختری: صله

۳۰۹..... حمیرا نکست: تک درخت

۳۱۰..... محمدکاظم کاظمی: پیاده آمده بودم

۳۱۲..... لایق شیرعلی: پسر هجدهم کاوه

۳۱۴..... گلرخسار صفی‌اوا: گوید به نوروز

۳۱۶..... محمد غایب: عاشق شوید

۳۱۷..... خواجه: سپیده‌دم

۳۱۹..... پرپسا: نغمه‌ی سوزناک

۳۲۱..... توضیحات و یادداشت‌ها

۳۲۳..... گزیده‌ی منابع و مآخذ

پیش‌گفتار

گزیده‌ی سخن‌پارسی در کنار آثار متعددی که به عنوان متن درسی برای تدریس فارسی عمومی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی تألیف شده، تلاش دیگری است با هدف بالاتر بردن جنبه‌ی کیفی این درس. در تدوین این کتاب هرچند مسائل متعددی مورد توجه پدیدآورندگان بوده است؛ یادآوری چند نکته مهم، ضروری می‌نماید:

- ۱- انتخاب نمونه‌های مختلف شعر و نثر با توجه به تجربه‌ی دراز دامن مؤلفان در تدریس فارسی عمومی و دروس تخصصی زبان و ادبیات فارسی و نیز بر اساس طرح نظرسنجی از دانشجویان و مدرّسان دوره‌های مختلف صورت گرفته و به نظر می‌رسد که همین موضوع از رهگذر توجه به مخاطبان، یکی از امتیازات این اثر محسوب شود.
- ۲- آوردن نمونه‌های نثر قبل از شعر، علاوه بر سلیقه‌ی مؤلفان شاید زمینه‌ای نیز برای درک بهتر متون شعری باشد.
- ۳- نامگذاری متن‌ها جز در مواردی که از اصل کتاب گرفته شده، بر اساس ذوق و دریافت مؤلفان است و این دست از عنوان‌ها در قلاب نهاده شده تا الحاقی بودن آن‌ها مشخص باشد.
- ۴- در مواردی محدود اگر حذف‌هایی در متن شعر یا نثر صورت گرفته، از علامت چند نقطه استفاده نشده است؛ ولی حذف‌ها به گونه‌ای مشخص خود را نشان می‌دهند.

۵- تقدّم و تأخّر نام شاعران و نویسندگان تا حدودی مبتنی بر ذوق مؤلفان و با اندکی تسامح صورت گرفته و بدیهی است که این ترتیب می‌تواند گونه‌های دیگری نیز داشته باشد.

۶- قلمرو زبان و شعر و ادب فارسی بسی فراتر از مرزهای ایران امروز است و نظر به اهمیت این موضوع، بخش تازه و ابتکاری «با همزبانان» که در بردارنده‌ی نمونه‌هایی از شعر و نثر فارسی در خارج از مرزهای جغرافیایی ایران است، به این کتاب افزوده شد.

۷- رسم الخط کتاب تا حدّ ممکن بر پایدی جدانویسی و بر اساس شیوه‌نامه‌ی فرهنگستان و کتاب‌های درسی پیش از دانشگاه‌ها است تا موجب گسست درک املائی و نگارشی دانشجو نشود.

۸- مؤلفان در شرح و معنای لغات، نهایت اختصار را به‌کار گرفته‌اند تا از طولانی شدن مطالب اجتناب شود و به‌علاوه سهم مدرّسان محترم نیز در تفهیم و تشریح مطالب، مراعات گردد.

امید است که اثر حاضر بتواند در حدّ خود پاسخ‌گوی برخی از سلیقه‌ها در تدریس متون نظم و نثر فارسی و تدریس درس فارسی عمومی باشد. مؤلفان در هر حال پذیرای هرگونه انتقاد یا پیشنهادی برای بهتر شدن کار در ویرایش‌های آینده‌ی کتاب خواهند بود.

دکتر نصرالله امامی

استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه شهید چمران